

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

สุนทรียภาพและความงามเป็นสิ่งที่ควบคู่มากับความ เป็นมนุษย์ โดยธรรมชาติของมนุษย์เราล้วนมีสุนทรียธาตุดูรวมอยู่ในความเป็นมนุษย์ทุกคน อาจมากหรือน้อยแตกต่างกันออกไปตามการปลูกฝังและการแสดงออก สุนทรียธาตุในตัวมนุษย์นั้นทำให้มนุษย์มีความสามารถสองอย่างตามธรรมชาติ คือ ความสามารถในการสร้างสรรค์ศิลปะ (artistic creation) และการตอบรับทางสุนทรียะ (aesthetic response) นั่นคือความสามารถสร้างสิ่งที่สวยงามและรับรู้สิ่งที่สวยงาม ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือจากธรรมชาติ ทั้งพฤติกรรมการสร้างสรรค์และพฤติกรรมการรับรู้ทางสุนทรียะ เมื่อได้กระทำและรับรู้เราเรียกพฤติกรรมเหล่านี้ว่า เป็นประสบการณ์ทางสุนทรียะ หรือ ประสบการณ์ทางด้านความงามของมนุษย์ (ประเสริฐ ศีลรัตน์, 2542, น.6)

เมื่อเราพบความรู้สึกที่เกิดจากการรับรู้ธรรมชาติ และความจริงตามธรรมชาติ มนุษย์ก็จะเกิดความรู้สึกนึกคิด มีจิตใจที่ชื่นชมยินดี เกิดความรู้สึกต่างๆตามการรับรู้ ปรากฏขึ้นเป็นคุณค่าใหม่ที่ทำให้อิทธิพลต่อความรู้สึกของการรับรู้แก่นมนุษย์โดยตรง นั่นคือคุณค่าของความงาม และกลายเป็นบ่อเกิดของศาสตร์อันหนึ่งที่ทุกอารยะสังคมของมนุษย์นำมาถ่ายทอด นำมาพัฒนาจิตใจไปสู่ความหมายแห่งการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ ชีวิตที่ประณีตงดงาม นำไปสู่คุณค่าของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ภายใต้วัฒนธรรมของแต่ละสังคม การรับรู้สภาวะธรรมชาติเช่นนี้เป็นสื่อก่อให้เกิดศาสตร์แห่งความงามที่เรียกว่า สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) คุณค่าของความงามทางสุนทรียศาสตร์จากธรรมชาติได้ให้อิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์ และเกิดแรงบันดาลใจให้ถ่ายทอดความรู้สึกทางด้านความงาม การประมวลความรู้สึกต่างๆที่มีต่อธรรมชาติ ความเชื่อหรือแม้แต่ความขัดแย้งทางความคิดหรือจิตวิญญาณ หลอมรวมเข้ากับความเป็นถิ่นฐานรากเหง้าออกมาในรูปของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจนเกิดเป็นความงามในลักษณะใหม่ คือ คุณค่าของความงามจากศิลปะ ประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์จากธรรมชาตินับว่าเป็นประสบการณ์ตรงขั้นแรกของการศึกษาทางด้านความงาม ถือว่าเป็นการศึกษาเพื่อหาประสบการณ์ (learning to experience) ส่วนประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์จากผลงานศิลปะเป็นประสบการณ์ทางความ

งามศิลปะอีกแบบหนึ่ง (experience to learn) (สุชาติ สุธาธิ, 2529, อ้างถึงใน ประเสริฐ ศีลรัตน์, 2542, น. 12) ทั้งสองส่วนล้วนแต่มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกัน

มนุษย์ สุนทรียศาสตร์ และศิลปะ ต่างก็มีความเกี่ยวเนื่องเกี่ยวพันกันในทุกๆด้าน ทั้งยังมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนในการที่จะเข้าใจคุณค่าที่แท้จริง ในการที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสมบูรณ์สูงสุดในความเป็นมนุษย์ การสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียะ การศึกษาเรียนรู้ในเรื่องศิลปะและการถ่ายทอดหรือส่งต่อคุณค่าเหล่านั้นจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ซึ่งชนชาติตะวันตก หรือชนชาติตะวันออก รวมทั้งชนชาติไทย ต่างก็มีประสบการณ์ทางสุนทรียะที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีความเชื่อ ทศนคติ และมีแบบแผนในการมองความงามของตนเองที่แตกต่างกันออกไป

ในอดีตนั้นมนุษย์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพ กับกิจกรรมการงานของมนุษย์ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ มักมีปรากฏให้เห็นในปัจจุบันที่ใช้ในการดำรงชีวิต ทั้งในข้าวของเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องมือทำมาหากิน เครื่องมือจับสัตว์ หรืออาวุธต่างๆ นอกจากนั้นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจากมโนภาพอันมีอยู่ในตัวมนุษย์นั้นยังมีปรากฏให้เห็นผ่านภาพจิตรกรรมฝาผนังถ้ำอันสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา ที่เกี่ยวพันและกลมกลืนกับสุนทรียภาพในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น

เมื่อมนุษย์เริ่มมีการรวมกลุ่ม เกิดเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้าน เป็นสังคม จากการพัฒนาศักยภาพในการเข้าถึงองค์ความรู้ด้านต่างๆในการดำรงชีวิต มนุษย์เริ่มแบ่งแยกโลกออกเป็นส่วนๆ ออกเป็นทวีป เกิดเป็นชาติ เป็นรัฐต่างๆมากมาย ทั้งยังจำแนกแยกแยะชุดความรู้ออกเป็นศาสตร์แขนงต่างๆ ศาสตร์หรือวิชาที่เกี่ยวกับความงามชาวตะวันตกเรียกว่าสุนทรียศาสตร์ และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาตะวันตกซึ่งมีรากเหง้ามาจากปรัชญากรีกโบราณ ซึ่งมุ่งแสวงหาความรู้แบบแยกส่วนระหว่าง ความจริง ความดี ความงาม การแสวงหาความจริงที่มีวิวัฒนาการมาสู่วิทยาศาสตร์ (Science) ความดีที่เกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์ (Ethics) และความงามที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์ ที่ผ่านมานั้นฐานความคิดในการสร้างชุดความรู้ต่างๆเหล่านี้มักจะติดยึดอยู่กับฐานคิดแบบตะวันตก ดังที่ริชชาร์ท บูญมี ได้เขียนไว้ในคำนำของหนังสือชุด ความรู้บูรณาการและถอดรู้ความคิดตะวันตกนิยม ว่า "ผู้เขียนต้องการจะวิพากษ์และถอดรู้ขององค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ปรัชญา และศิลปะแบบที่ยึดติดกับตะวันตกนิยมที่แทรกตัวอยู่ในองค์ความรู้ทุกปริมาตร ไม่ว่าจะ เป็นสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือปรัชญา การครอบงำองค์ความรู้นี้มีบทบาทส่งเสริมการครอบงำของตะวันตกเหนือประชาชาติต่างๆทั่วโลก ซึ่งนำไปสู่การได้เปรียบเชิง

การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตะวันตกเหนือผู้อื่นไปโดยปริยาย” (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น.5)

กระทั่งโลกในศตวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางความคิดของมนุษย์ในการพัฒนาองค์ความรู้หลายครั้งในทุกๆด้าน มีการต่อสู้ใหม่ๆทางความคิดของปัญญาชนทั้งในประเทศตะวันตกและส่วนอื่นๆ โดยเฉพาะเกิดการปฏิวัติทางปรัชญาที่เรียกว่า ปรัชญาหลังสมัยใหม่ (Post Modern) จนเป็นผลให้กรอบยึดเหนี่ยวต่างๆของระบบวิถีคิด ค่านิยม ความชื่นชมตะวันตกทั้งหลายลง เปิดพื้นที่ให้กับการแสวงหาตำแหน่งแห่งหน ความคิดความเชื่อ สุนทรียภาพ ความหมายของชีวิตมนุษย์เพิ่มมากขึ้น เกิดการเคารพ ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม จนเกิดเป็นภาวะความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Culture democracy) ทำให้มีการตีความคุณค่าศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ปรัชญาของกลุ่มชนต่างๆ กลุ่มวัฒนธรรมต่างๆใหม่หมด (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น. 6)

1.1.1 สายธารการเรียนรู้ศิลปะในสังคมไทยไหลมาจากตะวันตก

สุนทรียภาพหรือความงามที่เกิดขึ้นในสังคมไทยก็มีประวัติศาสตร์ที่เคลื่อนไปในทิศทางที่คล้ายคลึงกับมนุษยชาติอื่นๆทั่วโลก ในอดีตนั้นสุนทรียภาพหรือความงามในการดำรงชีวิตของคนไทยสะท้อนออกมาผ่านศิลปะ วัฒนธรรมแขนงต่างๆมากมาย สมัยอาณาจักรสุโขทัยเรื่องอำนาจ วัง วัด บ้าน มีบทบาทในการให้การศึกษากับประชาชนโดยตรงสมัยนั้นวังมีบทบาทด้านการศึกษามาก จนเมื่อถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีสภาพของเมืองขยายตัวมากขึ้น บทบาททางการศึกษาของวังลดลง วัดซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนก็มีบทบาทเด่นชัดมากขึ้น บทบาทเช่นนี้ก็ยังมิเสื่อมลงมาถึงต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก ศิลปวัฒนธรรมที่อยู่ในวัด ศิลปวัฒนธรรมที่อยู่ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน นับเป็นความงามที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของสังคมไทย ภายใต้บรรยากาศแห่งความร่มรวยทางวัฒนธรรม แต่เนื่องจากโลกเคลื่อนตัวไปข้างหน้าสังคมไทยก็ย่อมได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของกระแสโลก ทั้งกระแสนิยมตะวันตก (Westernization) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) กระแสทุนนิยม (Capitalism) ที่ถึงถิ่นเข้าสู่สังคมไทยนับตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ จนภายหลังประเทศไทยปรับตัวมาสู่โครงสร้างสังคมแบบใหม่ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรมกันเหมือนกับศาสตร์ในมิติอื่นๆของมนุษย์ เกิดการศึกษาในระบบโรงเรียน แม้แต่ประวัติศาสตร์ศิลปะในสังคมไทยก็ได้มาถึงจุดเปลี่ยนที่ชัดเจน ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นหลังจากมีการศึกษา

ศิลปะในระบบการศึกษาตามแบบอย่างตะวันตก เมื่อศาสตราจารย์คิลปี พีระศรี หรือนามเดิมว่า คอรัราโด เฟอร์จี (Corrado Feroci : พ.ศ. 2435 - 2505) ช่างปั้นชาวอิตาลีที่ได้เดินทางเข้ามารับราชการเป็นช่างปั้นหลวงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และเป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากรขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2486 ได้บุกเบิกวางรากฐานการศึกษาศิลปะสมัยใหม่ตามแบบสำนักศิลปะ (Academy) ของยุโรปขึ้นในประเทศไทย จนเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาศิลปะตามแบบตะวันตกหรือแบบสากล ทำให้เกิดช่างและศิลปินขึ้นมาเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดการศึกษาศิลปะแพร่กระจายออกไปตามสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่ง ทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อีกทั้งทำให้เกิดมีพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ รวมทั้งห้องแสดงภาพเกิดขึ้นตามมา เพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าวอย่างมากมาย

ในยุคปัจจุบันการสร้างสรรคศิลปะมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากเดิมมาก ทั้งรูปแบบ กรรมวิธี ตลอดจนถึงแนวคิดที่ออกไปทางความเป็นสังคมร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น ศิลปกรรมไทยทุกวันนี้มีลักษณะที่หลากหลายมากจนยากที่จะแยกประเภท ทั้งที่เป็นแบบร่วมสมัย แบบไทยประเพณี และแนวไทยประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะการออกแบบ ฯลฯ ศิลปะไทยในสมัยปัจจุบันส่วนหนึ่งมักจะสะท้อนภาวะของสังคม โดยให้เห็นถึงความเจ็บปวดของปัจเจกบุคคล ความปวดร้าวของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและเต็มไปด้วยความขัดแย้ง นี่เป็นบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ที่ทำให้ศิลปะปัจจุบันมีประโยชน์ มีชีวิตชีวา และมีความหมาย การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะที่เกิดขึ้นเป็นการสะท้อนความเป็นพลวัตในทางสังคมปัจจุบัน ผลงานศิลปกรรมก็มีรูปลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะรูปแบบที่เป็นร่วมสมัย จะแตกต่างจากคติการสร้างสรรคงานเดิมอย่างเห็นได้ชัด

นี่คือความเป็นศิลปะที่เรารับรู้มาจากวัฒนธรรมตะวันตก ผ่านทางการศึกษาในระบบของสังคมไทย จากนั้นการถ่ายทอดศิลปะตามแบบอย่างของตะวันตก ก็เกิดการกระจายตัวทางด้านการศึกษาไปสู่ต่างจังหวัด ซึ่งเราก็ไม่เคยพิจารณาเรื่องการประยุกต์ ความเหมาะสม ความสัมพันธ์ และที่สำคัญที่สุดคือเราไม่เคยมาทบทวนคุณค่าของศิลปะที่แท้คืออะไร มีประโยชน์ สอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทยจริงแค่ไหน และมีผลต่อศิลปะในแบบดั้งเดิมของเราอย่างไร ทั้งที่ปัจจุบันนักวิชาการต่างยอมรับความจริงว่า เกิดวิกฤตทางโครงสร้างการศึกษาแบบเก่าที่พัฒนาเลียนแบบประเทศตะวันตก จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย จากเหตุที่ว่าโลกทัศน์กระแสนิยมตะวันตก กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสทุนนิยม ที่ถั่งโถมเข้าสู่สังคมไทยได้ฝังรากลึกจนคนไทยส่วนใหญ่เป็น "มนุษย์เศรษฐกิจ" ระบบการศึกษาแบบเก่าจะทำให้การศึกษาใน

อนาคตตกเป็นทาสทางปัญญา เป็นทาสของวัตถุหรือลัทธิบริโภคนิยม และตกต่ำทางจริยธรรม มากยิ่งขึ้น ระบบการศึกษาก่อให้เกิดเด็กยุคใหม่ที่เรียกว่า เจเนอเรชัน - เอ็กซ์ (Generation - x) ที่ไม่สนใจความเป็นไปของสังคม ชอบสนุกสนาน คิดไม่เป็น เอาตัวตนเป็นใหญ่ อวดดีสูง แต่เปราะบางในเรื่องของความอดทน และมีปัญหาทางด้านจิตวิญญาณ (พิทยา ว่องกุล, 2543, น. 11) ซึ่งเป็นผลมาจากปรัชญาการศึกษาที่ไม่เน้นถึง “มนุษยธรรม” หรือหลักศีลธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน หรือมีคุณธรรมเป็นใจกลางแห่งการสร้างสามัญสำนึก ส่งเสริมให้เกิดยึดมั่นในปัจเจกบุคคล (Individualism) เหนือสิ่งอื่นใด ด้วยเหตุนี้ระบบการศึกษาที่กระตุ้นและปลุกฝังให้ผู้เรียนชิงดีชิงเด่นมุ่งแข่งขันกัน ยังปลุกฝังจิตวิญญาณแห่งการทำลายและเห็นแก่ตัวไว้โดยปริยาย (พิทยา ว่องกุล, 2543, น.13) ทั้งยังเป็นระบบการศึกษาที่มีลักษณะเป็นทางการมากเกินไป มีหลักสูตรที่เน้นเอกภาพมากเกินไปโดยไม่เปิดโอกาสให้มีความแตกต่างหลากหลาย ห่วงเห็นการปฏิบัติจริงตามวัยการรับรู้ของชีวิต ถูกยึดเยียดแต่วิชาการที่เป็นนามธรรม ก่อให้เกิดปัญหาผู้แต่ปฏิบัติไม่ได้ ระบบการคัดเลือกเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่ใช้เกณฑ์ระบบคะแนน กลายเป็นกรอบกำหนดทางการศึกษา ทำให้ผู้เรียนหมดโอกาสการเรียนรู้ตามความสนใจ ผู้ที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมีความชอบศิลปะแต่ก็ต้องเลือกเรียนสาขาอื่นๆ ตามค่านิยมและเหตุผลทางเศรษฐกิจ หรือบางคนมีความสนใจทางศิลปะ แต่ก็ไม่สามารถสอบแข่งขันเพื่อเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐได้ นอกจากนี้การเรียนรู้ทางศิลปะในระบบการศึกษาแบบเปิด ก็แทบจะไม่มีอยู่ในสังคมไทย การเรียนศิลปะในสถาบันการศึกษาเอกชนก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ในระบบธุรกิจการศึกษาหากมีผู้สนใจน้อยศิลปะจะเป็นวิชาต้นๆในการพิจารณาให้ปิดการเรียนการสอน นี่คือผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงไม่อาจใช้การปฏิรูปทางการศึกษาในสภาพที่เด็กไทยถูกปลุกฝังจิตสำนึกและครอบงำด้วยโลกทัศน์แบบทุนนิยมได้เพียงอย่างเดียว เราคงต้องหันกลับมาทบทวน เรียนรู้แนวคิดและภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษเราสืบทอดมา ดังเช่นที่ ศิลป์ พีระศรี (อ้างใน พลังการวิจารณ์ : ทศนศิลป์, จักรพันธ์ วิลาสินีกุล, 2547, น.182) ได้พยายามจะส่งสัญญาณว่า “การที่จะต่อต้านลัทธิวัตถุนิยมนั้นต้องอาศัยหลักสำคัญ ๒ ประการคือหลักธรรมอันบริสุทธิ์ทางศาสนาประการหนึ่งและศิลปะอีกประการหนึ่ง” ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเราจะต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ซึ่งระบุไว้ว่า “ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ, น.5)

นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายสู่ความเจริญทางจิตวิญญาณทางปัญญา สอดคล้องกับคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เราได้ตั้งรับปรับเปลี่ยนต่อกระแสนิยมตะวันตก กระแสโลกาภิวัตน์ กระแสทุนนิยม เพื่อให้สังคมไทยก้าวต่อไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

1.1.2 เมื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่แพร่กระจายสู่ภาคอีสาน

การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมในอีสานก็ได้รับแบบอย่างของศิลปะตะวันตก โดยผ่านทางนโยบายจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นกระแสหลักของการศึกษาในสังคมไทยเช่นกัน แต่ศิลปะร่วมสมัยในภาคอีสานยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากนัก เนื่องจากการศึกษาเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ในระบบ จะมีก็แต่เพียงการรวบรวมผลงานจัดแสดงนิทรรศการทั่วไป ซึ่งเผยแพร่ก็มิได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความซาบซึ้งใจ หรือเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ดังเช่นที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แม้ศิลปินอีสานส่วนหนึ่ง ได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมร่วมสมัยในลักษณะสะท้อนเนื้อหาทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการสะท้อนสาระตามหลักคำสอน ในแบบต่างๆที่เห็นด้วยในหลักคำสอนเดิม และตีความแตกต่างออกไป โดยนำเสนอในรูปแบบทั้งเหมือนจริง (Realism) และอุดมคติ (Idealism) บ่งบอกสาระที่สะท้อนให้เห็นแก่นและโลกทัศน์ที่ศิลปินมองสังคมวัฒนธรรมรวมทั้งสิ่งแวดลอมรอบตัว ซึ่งสามารถสะท้อนมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ซ่อนเร้นออกมาได้ รูปแบบผลงานที่ศิลปินเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น ก็เป็นไปตามรูปแบบของศิลปะสมัยใหม่ในกระแสหลักของสังคมไทย แต่ก็ไม่ได้ช่วยให้ช่องว่างในการซาบซึ้งและความเข้าใจในคุณค่าศิลปะของประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นลดลงได้เลย

ผ่อง เช่งกิ่ง (2544, น. 39) ได้นำเสนอบทความชื่อ “ วิวัฒนาการและทิศทางการสร้างสรรค์ศิลปกรรมร่วมสมัยของภาคอีสาน ” และได้เขียนไว้ในตอนท้ายของบทความว่า การหลอมรวมจากความหลากหลายของชนหลายกลุ่มในอีสาน ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวหรือเป็นอัตลักษณ์ของคนอีสานหรือชุมชนอีสานหลักใหญ่มีอยู่ด้วยกัน 2 ประการคือ

1. แบบแผนในการดำเนินชีวิตของชาวนา
2. แบบแผนของการนับถือพระพุทธศาสนา

ซึ่งทั้ง 2 ประการนี้ต่างเอื้อให้เกิดคุณซึ่งกันและกัน แม้แต่เดิมชาวอีสานจะนับถือผีหรือพร้าวมณเฑาะก่อน เมื่อพุทธศาสนาเถรวาทเข้ามาในอีสานก็ได้มีความขัดแย้งมากมายกับความคิดดั้งเดิมของชาวอีสาน ศิลปะชาวนานั้นมีความสอดคล้องต้องกันกับศิลปะของชาวพุทธในทำนองเดียวกันกับศิลปะชาวพุทธก็มีส่วนเอื้ออาทรต่อศิลปะชาวนาที่เคยมีมาก่อน ไม่ว่าจะมองจากผ้าทอของผู้หญิง หรืองานจักสาน งานไม้ ประติมากรรมเครื่องใช้ของฝ่ายชายก็ตาม นำมาเสียชีวิตที่การศึกษาศิลปะในปัจจุบัน ไม่สามารถจะล้วงลึกถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้ นำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างมีคุณค่า

เมื่อเราย้อนดูรากเหง้าทางสังคมอีสาน ก่อนที่ศิลปะร่วมสมัยในระบบการศึกษาจะเดินทางมาถึงอีสานนั้น ดินแดนแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางอารยธรรมสำคัญอันเต็มไปด้วยร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ซึ่งเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนทั่วโลกในภาพจิตรกรรมฝาผนังพื้นบ้านจากผาแต้ม หรือแม้แต่ข้าวของเครื่องใช้โบราณในยุคก่อนประวัติศาสตร์จากบ้านเชียง ชื่อเสียงและหลักฐานทางประวัติศาสตร์เหล่านี้น่าจะมีเหตุผลเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า คนอีสานนั้นอยู่ท่ามกลางสัญลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของเราเองที่สั่งสมมานาน ทั้งงานพุทธศิลป์ งานศิลปะ งานหัตถกรรม งานสถาปัตยกรรม ศิลปะทางดนตรี การแสดง และการร้องรำ ฯลฯ ผลงานเหล่านี้นับเป็นความสำเร็จของชาวบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งบ่งบอกให้เห็นความเฉลียวฉลาดทางภูมิปัญญาของช่างบรรพบุรุษที่สะสมมา ชาวบ้านอีสานมีคุณสมบัติในการสร้างศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านได้อย่างสมบูรณ์เต็มเปี่ยม เพราะมีจิตวิญญาณในความเป็นอยู่ที่มีความเรียบง่าย มีความสมถะในความยึดมั่น มีความมั่นคงในทางความเชื่อ (พุทธ-ผี) (วิโรฒ ศรีสุโร, 2548, น.1) องค์ประกอบเหล่านี้ได้สะสมอยู่ในตัวชาวบ้านมานานหลายชั่วโคตร ศิลปะพื้นบ้านในหลายๆแขนงของอีสานได้บอกเล่าเรื่องราวขึ้นมาจากพื้นฐานเหล่านี้ ดังตัวอย่างเช่น

ทางสถาปัตยกรรม จะเห็นถึงความเรียบง่ายความพอดีที่ไม่ฟุ้งเฟ้อสนองประโยชน์ใช้สอยสูงสุด เช่น สิม หรือ โบสถ์ ของภาคอีสานที่กำลังถูกทำลายอัตลักษณ์ (Identity) ความเป็นท้องถิ่น แล้วหันไปชื่นชมแบบอย่างโบสถ์จากภาคกลาง

ทางประติมากรรม พระพุทธรูปปูนหรือไม้ที่เป็นของพื้นบ้านอีสานแท้ๆ น่าจะเป็นตัวแทนของความงามอันล้ำลึก เพราะอยู่เหนือกฎเกณฑ์ผูกมัดอันเป็นการหลุดพ้นไปสู่วิมุติโดยแท้ เป็นความงามที่ไร้จริต มีความสวยเพราะชื่อ

งานจักสาน รูปทรงธรรมดาๆ ที่ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยสูงสุด ทั้งยังช่วยอุปถัมภ์การยังชีพ เช่น เครื่องอุปโภค กระติบข้าว ก่องข้าว ฯลฯ

งานถักทอ นับเป็นผลงานที่มีแพร่หลายในทุกรูปแบบ เพราะเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัย 4 ของมนุษย์ มีการประยุกต์มาจากกลดลายธรรมชาติตอบสนองประโยชน์เป็นผ้าชิ้น ผ้าใส่รอง ผ้าขาวม้า พุทที่นอนหมอนมุ้ง ตลอดจนไปถึงตุ๊กที่ทอเพื่อความศรัทธา

ดนตรีและการร้องรำ เป็นความยอดเยี่ยมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดอารมณ์ในทางดนตรีเอาไว้ให้ลูกหลานได้ลิ้มซึ่งดีมีค่า เสียงแคนที่ช่วยลดความร้อนความแห้งแล้งของดินแดนแถบนี้ เสียงให้แหบโหยของหมอลำก็ดี นับว่าเป็นการบ่งบอกจากจิตใจของชาวบ้านผู้ทุกข์เข็ญมานาน ทุกยุคทุกสมัย หรือแม้แต่การแสดงซึ่งอีสาน ไปงกลางอีสาน ล้วนสะท้อนบุคลิกลักษณะความสนุกสนาน บ่งบอกอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจน แต่บัดนี้ดนตรีการร้องรำต่างๆ กำลังเปลี่ยนไปในลีลาที่เกิดรสชาติใหม่ เกิดการประยุกต์เพื่อตอบสนองสังคมใหม่ ซึ่งน่าจะต้องพิจารณาคุณค่าไว้ อย่างรู้เท่าทัน

ในปัจจุบันศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน ได้ก้าวเข้ามาสู่ยุคหัวเลี้ยวหัวต่อหลังจากที่ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยได้มุ่งไปสู่ความเจริญทางวัตถุเอียงอารยประเทศทั้งหลาย การสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านก็นับวันด้อยคุณค่าทางสุนทรียะลง หากกลับมาย้อนมองถึงศิลปะพื้นบ้านอีสานในยุคสมัยนี้ ก็อาจจะประสบกับคำถามว่าศิลปะพื้นบ้านได้ทำหน้าที่ สะท้อนหรือตอบสนองความต้องการพื้นฐานแห่งรากเหง้าทางวัฒนธรรมสังคมอีสานมากน้อยแค่ไหน ทำไมงานศิลปะพื้นบ้านอีสานแขนงต่างๆของเราในปัจจุบันจึงสูญเสียเอกลักษณ์ มีนักวิชาการอีสานได้วิเคราะห์ไว้ในบทความชื่อ "อัตลักษณ์ แห่ง "รากเหง้า" ที่ซ่อนเร้นในงาน "ศิลปะพื้นบ้านอีสาน" ถึงมูลเหตุสำคัญของคำถามไว้ดังนี้

1. ความไม่เข้าใจคุณค่าภูมิปัญญาโดยเฉพาะสุนทรียศาสตร์ความงาม ในเชิงช่างของอีสาน ว่าอย่างไรที่จะเหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนอย่างแท้จริงและยั่งยืน

2. ระบบการศึกษาที่อิงความรู้จากศูนย์กลางการปกครอง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนในระดับชั้นนำเรียกว่าประเพณีหลวง (great tradition) โดยละทิ้งเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตัวเอง จึงทำให้ไม่เข้าใจถึงอัตลักษณ์ รากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งยังขาดการสืบทอดสืบสานจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ แม้จะให้ให้นักเรียนนักศึกษาที่เรียนในโรงเรียนศิลปะที่มีระบบการเรียนการสอน นักเรียนนักศึกษาเหล่านั้นก็ไม่สามารถสร้างสรรค์งานที่เป็นลักษณะแบบช่างพื้นบ้านด้วยความเข้าใจ หรือเข้าถึงแก่นแท้ของเอกลักษณ์และนัยยะที่ซ่อนอยู่ในความเป็นพื้นบ้านอย่างแท้จริง

3. การขาดภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม เกิดลัทธิเอาอย่างสังคมวัฒนธรรมแบบชาวเมือง ละทิ้งวิถีชีวิตเดิมการพัฒนาควรคำนึงถึงดวงสังคมและวัฒนธรรมของตนเองไม่หลงไหล วัฒนธรรมต่างชาติอย่างไร้สติ (ติก แสนบุญ, 2548, น. 44-47)

นอกจากนี้ เขมานันทะ (2538, น. 9) ยังได้กล่าวถึงแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า "การที่สถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาคได้เข้ามามีบทบาทในการฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรม คุณจะเป็นการทำลายเสียมากกว่า ทั้งนี้เพราะการไม่ให้ความเคารพต่อวิถีทาง และภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างจริงจังนั่นเอง ที่หมุนการกระทำอันมีทำที่นำนิยมนั้นไปสนอง นโยบายส่วนกลางวัฒนธรรมที่ถูกฟื้นฟูจากองค์กรส่วนกลางนับว่าเป็นมายาภาพ และนับว่าเป็น อุปสรรคต่อวัฒนธรรมที่แท้จริง อันควรพัฒนาจากรากฐานท้องถิ่น พัฒนาจากศิลปะพื้นบ้านจนถึง ระดับสูงส่งได้โดยระเบียบวินัยและประสพการณ์ในตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องผ่านศูนย์รวม อำนาจและนั่นหมายถึงการยกระดับการศึกษาด้านสุนทรียศาสตร์ของชาวบ้านอย่างเป็นอิสระและ จริงแท้ไม่เพียงการมุ่งพัฒนาฝีมือและแรงงานเท่านั้น"

เนื่องจากนโยบายจากส่วนกลางมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์การเมือง การ สนับสนุนอาจจะมุ่งผลประโยชน์ทางการเมือง การพัฒนาทางศิลปวัฒนธรรมจึงไม่หยิ่งรากลึกไม่ ยั่งยืน เป้าหมายส่วนใหญ่มุ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง สนับสนุนในเรื่องการเรียนรู้น้อย มาก ทั้งยังเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ลึกสู่ภายในเพื่อมุ่งไปสู่คุณค่าแท้ของศิลปะ และเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ เกิดจากศรัทธาและพลังชีวิตอันแนบเนื่องกับภูมิภาคและสังคมท้องถิ่น การเรียนรู้และเข้าถึง คุณค่าของศิลปะพื้นบ้านในภาคอีสานจึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่คนในท้องถิ่นควรให้ความสำคัญ โดย สิ่งที่ต้องตระหนักและเรียนรู้ให้ลึกก็คือความเข้าใจต่อรากเหง้าของตนเอง อันจะเป็นที่มาของความ ภาคภูมิและสืบสานภูมิปัญญาที่แสดงออกทางศิลปะ ทั้งของศิลปิน ช่างชาวบ้าน ผ่านงานศิลปะที่ มีอยู่ในท้องถิ่นหรือศิลปะพื้นบ้าน (เขมานันทะ, 2538, น.23) มูลเหตุเหล่านี้มีความน่าสนใจ ที่จะทำให้เราเห็นความสำคัญ ในการทบทวนสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับภาพรวมในวงการศิลปะของ อีสาน โดยเฉพาะจังหวัดขอนแก่นที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรณีศึกษา เพื่อที่เราจะได้เสนอทางออกที่ เหมาะสมกับสังคมและยุคสมัยในโอกาสต่อไป

1.2 มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษานี้ เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาและมีประสพ- การณ์ในด้านของการจัดการเรียนการสอนทางศิลปะ การบริหารจัดการทางศิลปะมาเป็นพื้นฐาน

อยู่บ้าง ประกอบกับจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดใหญ่และเป็นศูนย์กลางของอีสาน ที่มักจะได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายในด้านต่างๆ รวมทั้งทางด้านการศึกษา ทั้งยังมีความเคลื่อนไหวและพัฒนากิจการทางด้านศิลปะตามกระแสสังคมหลักที่ค่อนข้างชัดเจน อาทิเช่น ครั้งหนึ่งรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการสร้างหอศิลป์ในส่วนภูมิภาค 3 พื้นที่คือ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคใต้ที่จังหวัดสงขลาซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณเช่นกันแต่มีได้ก่อสร้าง ส่วนภาคอีสานที่จังหวัดขอนแก่น (วิโชค มุกดามณี, 2544, น. 56) กระทั่งเกิดเป็นสำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่นในปัจจุบัน และจังหวัดขอนแก่นยังมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่สามารถปรับบทบาทไปสู่แนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้สอดคล้องกับการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างหลากหลาย เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น โสงมูนมังอีสานจังหวัดขอนแก่น หอศิลป์คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

นอกจากนี้ จังหวัดขอนแก่นยังอยู่ระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชุมชนที่ค่อนข้างชัดเจน ดังเช่นที่ อรรถชัย ฟองสมุทร (2544, น. 31-32) ได้เขียนถึงภาคอีสานในบทความชื่อ "คุณค่าของพื้นที่สาธารณะในภาคอีสาน" ว่าเป็นภูมิภาคที่มีอาณาเขตมากที่สุดของประเทศ ซึ่งหากพิจารณาเพียงประเด็นเรื่องพื้นที่ ในกรอบเนื้อหาของการบริหารจัดการศิลปะร่วมสมัยแล้ว อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ (space) ในทุกวิถีชุมชนจะมีลักษณะที่เป็นความสมดุล (dynamic balance) ในระหว่างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ที่ขยายรวมมาถึงความเป็นเมืองในรูปแบบสมัยใหม่ที่ถนนหนทาง จัตุรัส สวนสาธารณะ หรือสนามกีฬา ฯลฯ เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับพื้นที่สาธารณะ อีกทั้งพื้นที่ชุมชนที่แม้จะไม่มีลักษณะเมืองในรูปแบบสมัยใหม่ อาทิ ศาลาวัด ลานตลาด ลานหมู่บ้าน ลานวัว ฯลฯ ก็ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความสมดุลในวิถีชุมชนนั้นๆ ด้วย ความสมดุลระหว่างความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัวมีความเป็นเอกภาพในแต่ละวัฒนธรรม สำหรับในภูมิภาคอีสานก็สามารถเห็นได้จากตัวเมือง หรืออำเภอใหญ่ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมาสู่เมืองในความเป็นสมัยใหม่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และที่อาจพิจารณาได้ก็มาจากการมีสวนสาธารณะ หรือสนามกีฬา การเกิดขึ้นของศูนย์การค้า โรงแรม รวมถึงอาคารที่ขยายตัวในแนวตั้งเนื่องจากกลไกทางการพาณิชย์ ประกอบกับมูลค่าที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไป สถานที่ดังกล่าวมานี้ ถูกออกแบบมาสำหรับตอบสนองความผ่อนคลาย ความสนุกสนาน สำหรับเมืองในรูปแบบสมัยใหม่ที่สามารถสร้างกิจกรรมต่างๆตามมา รวมถึงกิจกรรมทางศิลปะ ดังจะเห็นได้จากการที่นิทรรศการศิลปะไปปรากฏอยู่ในโถงห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า หรือโรงแรม เป็นต้น (ภาพที่ 1-2)

ผู้วิจัยเห็นว่าพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ก็มีลักษณะที่เป็นความเสมอภาคระหว่างความเป็นเมืองและความเป็นชุมชนท้องถิ่น คล้ายกับความเป็นส่วนตัวและความเป็นพื้นที่สาธารณะ ดังเช่นที่กล่าวมา พื้นที่แห่งนี้นับเป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนักบริหารงานวัฒนธรรม ได้เห็นถึงความได้เปรียบของความแตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ในภาคอีสาน ก็อาจจะทำให้เกิดแนวทางสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาตามอัธยาศัย โดยอาจขยายวงกว้างจากกรอบของพื้นที่หอศิลป์ โรงแรม ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์สถาน ไปสู่ ศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชนต่อไปได้ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้สรุปสถานการณ์ บรรยากาศ การเรียนรู้หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวงการศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่นและใกล้เคียงไว้กว้างๆ ดังนี้

1.2.1 วงการศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่น

ขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างหลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมการเรียนรู้ในแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ มีกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมหลากหลายกลุ่มคือ

กลุ่มที่ ๑. กลุ่มที่อยู่ในระบบ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มกระแสหลักที่มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน แนนนอน ตายตัว อยู่ในระบบราชการ มีสถานที่แน่นอน ชัดเจน มีบุคลากรที่แน่นอน เช่น สำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น หอศิลป์คณะศิลปกรรมศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ขอนแก่น โฮงมูนมั่งเมืองขอนแก่น พิพิธภัณฑ์ผ้าทอที่ชนบท รูปแบบการเรียนรู้และลักษณะงานที่เกี่ยวข้องมีทั้งงานศิลปะร่วมสมัยและงานศิลปะพื้นบ้าน เป็นการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบทั่วไปที่อิงอยู่กับระบบราชการ มีกิจกรรมและงานที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจมาร่วมกิจกรรมอย่างเป็นเวลา ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย และไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ กลุ่มนี้ค่อนข้างจะเป็นที่รู้จักของนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไปในจังหวัดขอนแก่น

ข้อสังเกต ลักษณะงานศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมของกลุ่มกระแสหลักแม้จะมีอยู่เรื่อยๆ แต่บรรยากาศยังไม่ค่อยคึกคัก มีผู้ให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมน้อย การสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งงบประมาณและอื่นๆ มาจากรัฐตามระบบราชการ ทำให้เกิดคำถามว่าการเรียนรู้ สนับสนุนงานเหล่านี้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ากับงบประมาณในการใช้จ่ายหรือไม่ บุคคลใดได้รับประโยชน์ หรือกิจกรรมที่จัดมีความน่าสนใจสอดคล้อง เหมาะสม และตรงกับความต้องการของคน

ในท้องถิ่นหรือไม่ คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของศิลปะว่ามีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มที่ ๒. กลุ่มหรือองค์กรอิสระ มีทั้งจัดตั้งขึ้นถาวรและรวมกลุ่มกันเป็นวาระ มีสถานที่ประจำและไม่มีสถานที่แน่นอน รูปแบบและลักษณะงานเป็นศิลปะร่วมสมัย ผู้ดำเนินโครงการและกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นคณาจารย์ ครู นักศึกษา ที่เรียนมาจากการศึกษาในระบบจากสถาบันทางศิลปะต่างๆทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเพาะช่าง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันราชภัฏประจำจังหวัดต่างๆในภาคอีสาน เป็นต้น วิธีการเรียนรู้เป็นไปตามอัธยาศัย กิจกรรมยังไม่ค่อยมีความถี่และความแน่นอนยั่งยืน การบริหารจัดการกิจกรรมก็เป็นไปตามความสนใจเฉพาะกลุ่ม เช่น การจัดแสดงผลงานศิลปะร่วมสมัย การเยี่ยมชมบ้านศิลปิน การออกค่ายศิลปะ การสอนศิลปะ ส่วนใหญ่กลุ่มนี้จะเป็นที่รู้จักของนักเรียน นักศึกษา ศิลปิน และผู้ที่สนใจงานศิลปะเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

1. บ้านศิลปิน เช่น บ้านอาจารย์คณิศ ศิลล์สตย์ บ้านอาจารย์ไพโรจน์ สโมสร บ้านอาจารย์สุขสันต์ เหมือนนิรุทธ์
2. กลุ่มศิลปินอิสระ เช่น กลุ่มศิลปินอีสาน กลุ่มศิลปะเด็กขอนแก่น
3. กลุ่มศิลปินรุ่นใหม่และนักศึกษา เช่น กลุ่มกาลพฤกษ์ ดิเรก กิ่งนอก ส้ารววย เย็นเฉื่อย

ข้อสังเกต เป็นกลุ่มที่มีอยู่บ่อย การจัดกิจกรรมทำได้ไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินงาน การให้การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนยังน้อย กิจกรรมจึงไม่หลายหลาย จัดได้น้อย ประมาณปีละครั้งเท่านั้น ผู้คนในชุมชนให้ความสนใจน้อย เข้าร่วมกิจกรรมน้อย เนื่องจากลักษณะงานศิลปะร่วมสมัยยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก งานศิลปะและกิจกรรมของกลุ่มนี้จึงเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มเท่านั้น

กลุ่มที่ ๓. กลุ่มภาคธุรกิจและเอกชน เป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมศิลปะ เป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ กิจกรรม ผลงาน และผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรม ผู้ร่วมกิจกรรมมีทั้งผู้สนใจเฉพาะกลุ่มและบุคคลทั่วไป มีค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม มีสถานที่แน่นอน มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น

1. กลุ่มร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรม เช่น เล้าข้าว ร้านสืบสาน ร้านแพรวพรรณ ร้านพระธรรมขันต์
2. ร้านอาหารและเครื่องดื่ม เช่น ร้านกาแฟ ร้านแหนมลิบแล ร้านหน้าไม้

3. โรงเรียนสอนศิลปะเด็ก ผู้ใหญ่ สอนพิเศษศิลปะสำหรับการเตรียมตัวศึกษาต่อ

ข้อสังเกต การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมศิลปะ ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ กิจกรรม ผลงาน และผลิตภัณฑ์ทางศิลปวัฒนธรรม มีคนนอกท้องถิ่นสนใจให้ความสำคัญและใช้บริการ แต่ส่วนใหญ่เป็นเพียงการจำหน่ายสินค้า การให้ความรู้ความเข้าใจในสินค้าผลงานมีน้อย

กลุ่มที่ ๔. กลุ่มศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานและนาฏกรรม เป็นกลุ่มที่เรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ มีสถานที่ที่มีสำนักที่แน่นอน มีความผูกพันกับพื้นที่บางสถานที่ที่ห่างไกลจากความเป็นเมือง กลุ่มนี้จะมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์สะท้อนความเป็นพื้นถิ่นแต่กระบวนการเรียนรู้เกิดเฉพาะวาระโอกาส และมีความถี่ต่ำ มีผู้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญน้อย รูปแบบลักษณะงานเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเช่น ศูนย์การเรียนรู้วัดไชยศรี หมอลำราตรี ศรีวิไล หมอลำจุมทอง จักสาน บั๊นดิน บ้านช่างทอ ครูช่างชาวบ้านทั่วไป

ข้อสังเกต กลุ่มนี้มีการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาน้อยมาก นักเรียนนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ยังไม่สามารถเรียนรู้และสร้างสรรค์งานที่เป็นลักษณะแบบช่างพื้นบ้านด้วยความเข้าใจ รัฐและบุคคลทั่วไปเข้าถึงแก่นแท้ของเอกลักษณ์และนัยยะที่ซ่อนอยู่ในความเป็นศิลปะพื้นบ้านอย่างแท้จริงได้น้อย กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเอกชนน้อยมาก และการส่งเสริมก็เป็นไปเพื่อการการค้าและเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (OTOP) อีกทั้งยังขาดการสืบทอดสืบสานจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ และขาดการผลักดันจากชุมชน ที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

ข้อสังเกตเหล่านี้เป็นเพียงความเห็นเบื้องต้นของผู้วิจัย ที่ได้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้รู้ผู้สนใจงานด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น และเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรม การสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเอง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมให้ลึกซึ้งเพื่อให้มองเห็นคุณค่า ความหลากหลาย ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม จนสามารถนำไปสู่ความรู้คุณค่าทางด้านความงามทางศิลปะ ที่สามารถยกระดับจิตวิญญาณในวิถีชีวิต นำไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับความเป็นจริงของท้องถิ่น เนื่องจากการศึกษาศิลปะในปัจจุบัน ไม่สามารถจะล้วงลึกถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้ นำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างมีคุณค่า ดังที่ ผ่อง แซ่กิ่ง และ ตึก แสนบุญ กล่าวมา

1.3 ความสำคัญของปัญหา

ผู้วิจัยมีศรัทธาและความเชื่อมั่นว่าการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมสังคมไทย หากเรารู้คุณค่าแท้ของศิลปะ เข้าใจรูปแบบ ลักษณะ แนวคิด ธรรมชาติของศิลปะ ก็จะนำพาและพัฒนาเราไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ เจกเช่นที่นักบริหารรู้จักคุณค่าของสินค้าและบริการของตนเองเป็นอย่างดีแล้ว เรื่องของการประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆ ทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการ เพื่อที่จะทำให้กิจกรรมต่างๆ ทางสังคมสามารถดำเนินการไปได้ภายใต้กลไกที่มีความหลากหลาย เกิดความคล่องตัว เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป จากการที่ผู้วิจัยได้ประมวลสิ่งต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นและยังดำเนินอยู่จนมาถึงปัจจุบันในการเรียนรู้ศิลปะในอีสาน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังจะศึกษาหลายประการ ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้หากเราได้ศึกษา ทบทวนแนวคิด การให้นิยามความหมาย การตีความการประเมินคุณค่าศิลปะและความงามด้วยบริบทของท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อการจำแนกแยกส่วนหรือการแบ่งแยก แต่เป็นไปเพื่อเปิดพื้นที่ความเข้าใจของเราที่มีต่อศิลปะพื้นถิ่นให้ขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น จนสามารถทะลุกรอบต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยมตะวันตก เปิดพื้นที่ให้กับการแสวงหาดำแหน่งแห่งหน ความคิดความเชื่อ สุนทรียะ ความหมายชีวิตของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของมวลชน (mass culture) วัฒนธรรมประชานิยม (popular culture) หรือ วัฒนธรรมคนกลุ่มน้อย คนพื้นถิ่น วัฒนธรรมชาวบ้าน จนเกิดเป็นภาวะความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ธีรยุทธ บุญมี, 2546, น.6) จึงจะเริ่มเกิดดุลยภาพทางความหมาย และเริ่มเกิดความชมชอบจนกระทั่งชื่นชมศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในขอนแก่นขึ้นมาได้

2. สภาวะที่มีดุลยภาพทางความงามในวิถีชีวิตของศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและประชาชนผู้ชื่นชมผลงานศิลปะ จะทำให้เกิดความเคารพต่อวิถีทางและภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ของศิลปินและช่างชาวบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น ยอมรับในความหลากหลายและศักดิ์ศรีทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ การค้นหา การเข้าถึงคุณค่าและความหมายในการดำรงชีวิตจากรากเหง้าทางวัฒนธรรมภูมิปัญญา ด้วยศรัทธาและพลังชีวิตอันแนบเนื่องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น เกิดเป็นความตระหนักที่สืบสานฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นด้วยความเชื่อมั่นใน ความดี ความจริง ความงามที่เป็นเอกภาพแต่เชื่อมโยงเป็นองค์รวมต่อกัน และไม่แบ่งแยกศิลปะออกจากวิถีชีวิต

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการเสนอแนวทางในการเปิดพื้นที่ใหม่ที่สามารถยอมรับอย่างกล้าหาญและมีศักดิ์ศรีว่า เป็นพื้นที่ของศิลปะพื้นถิ่นแบบวิถีชุมชนที่มีความที่มีความกลมกลืนสอดคล้องกับศรัทธา ความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น โดยเน้นที่การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้คุณค่า ภูมิปัญญา ของกระบวนการศิลปะพื้นถิ่นอย่างเป็นอิสระและจริงแท้ ไม่มุ่งเพียงการมุ่งพัฒนาฝีมือ แรงงาน เทคนิค ผลงานที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า หรือกระแสบริโภคนิยมที่กำลังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและทัศนคติของคนในท้องถิ่น แต่เป็นไปเพื่อให้เกิดภูมิทัศน์ทางการรับวัฒนธรรมใหม่ในกระแสปัจจุบันได้อย่างรู้เท่าทัน

4. ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงน่าจะเป็นแนวทางให้กับองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ เอกชนในฐานะที่เป็นตัวกลาง เผยแพร่ สนับสนุน ส่งเสริมงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมทั้งในเชิงนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ได้กลับมาทบทวนบทบาทของตนเอง หรือปรับแผนงาน การบริหารจัดการโดยให้ความสำคัญการกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ด้วยความตระหนักว่าการศึกษาที่แท้เป็นรากฐานการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

1.4 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทัศนคติเกี่ยวกับรูปแบบลักษณะของศิลปวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ที่จะนำไปถึงคุณค่าของศิลปะที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นจริงของสังคม ชุมชนอีสาน

2. ศึกษาแนวคิด วิธีการ และความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นอีสาน

3. เพื่อเสนอแนวคิดต้นแบบแผนงานบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาชัย โดยเลือกจังหวัดขอนแก่นเป็นกรณีศึกษา ที่จะนำไปถึงการเรียนรู้คุณค่าความงาม ความซาบซึ้งและเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมอีสาน

1.5 ขั้นตอนในการศึกษา

เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ของการนำเอาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมมาปรับใช้กับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมอีสานในจังหวัดขอนแก่น โดยจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตาม อัญญาศัย ที่ใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นหลักนำในด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้เริ่มต้นจาก

1.5.1 การศึกษาฐานคิดและกำหนดกรอบแนวคิด

1.5.1.1 ด้วยการทบทวนวรรณกรรม ความรู้ความเข้าใจทางศิลปะและความงามใน เชิงภาษาเชิงนิยาม เชิงวาทกรรม ในกระแสการเรียนรู้หลัก ว่าสิ่งที่เราเชื่อกันอยู่ที่เราประพฤติ ปฏิบัติกันอยู่นั้นสามารถนำไปสู่เป้าหมายได้จริงแท้ได้มากน้อยแค่ไหน มีความสัมพันธ์กับความ เป็นจริงของสังคมชุมชนมากน้อยแค่ไหน

1.5.1.2 ค้นหาแนวคิด ด้านการศึกษา การเรียนรู้ กระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปะ วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่อิงอยู่กับฐานคิดพุทธศาสนาแบบตะวันออก เพื่อให้เข้าใจรากฐานวิถีคิดคุณค่าที่แท้จริงของความงาม รูปแบบลักษณะและความหลากหลายของศิลปะ แล้วนำเสนอเป็นกรอบ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ศิลปะ ที่จะนำไปถึงคุณค่า เป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อที่จะ พัฒนาความเป็นมนุษย์ เชื่อมโยงความเข้าใจตนเองทั้งภายนอกภายในที่มาจากรากเหง้าทาง วัฒนธรรม เหมาะสมกับความเป็นท้องถิ่นอีสาน แล้วสรุปเป็นกำหนดกรอบแนวคิดด้าน กระบวนการสร้างสรรค์และกระบวนการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม

1.5.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study)

เมื่อเราได้ความรู้ความเข้าใจนิยามใหม่ด้านคุณค่าของความงาม รูปแบบลักษณะ และกระบวนการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นตามกรอบแนวคิดแรกแล้ว ก็ จะนำมาสู่การศึกษาค้นคว้า รูปแบบ แนวทางและความเป็นไปได้ที่จะบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัญญาศัยในภาคอีสาน ให้สามารถดำเนินการไปได้ภายใต้กลไกทาง สังคมและศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัว ภายใต้การดำเนินด้วยระบบที่เป็นอิสระ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าศิลปะจะนำไปสู่ความเป็นอิสระ

จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการวิเคราะห์ผลการศึกษาคณะสนามจากองค์กรตัวอย่าง จำนวน 4 แห่งคือ โสภะเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ โสภะมุนมังเมืองขอนแก่น สำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัดไชยศรี และ จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชากรในจังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเป็นกรอบแนวคิดในด้านการบริหารจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย ทั้งในส่วนของวิธีคิด รูปแบบ แนวทางและความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย

1.5.3 แบบจำลองแผนงานบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย :กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

เป็นการสรุปประมวลองค์ความรู้จากกรอบแนวคิดที่ 1 และ 2 นำมาสู่การประยุกต์การออกแบบ การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัยในจังหวัดขอนแก่น บนฐานของวัฒนธรรมชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ผ่านศิลปะ วัฒนธรรม กับการงานพื้นฐานอาชีพในวิถีชีวิต เพื่อจัดการให้เกิดค่านิยมใหม่ในการเรียนรู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอีสาน กระตุ้นจิตสำนึกความสนใจ ความศรัทธาในตนเอง สนับสนุนส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ศิลปวัฒนธรรม เข้ามาพัฒนาคุณภาพภายในของตนเองและพัฒนาท้องถิ่น

1.6 ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.6.1.1 การศึกษาแนวคิด ทศนคติ ในการให้คุณค่าของความงามและกระบวนการเรียนรู้อศิลปวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น รวมถึงรูปแบบและลักษณะความหลากหลาย ของกระบวนการเรียนรู้อศิลปวัฒนธรรมตามแนวคิดของการศึกษาตามอัยาศัยในจังหวัดขอนแก่น

1.6.1.2 การศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการและความเป็นไปได้ของโครงการ ในการจัดตั้งองค์กรทางศิลปวัฒนธรรมตามอัครยาชัย ซึ่งจะประกอบไปด้วยการศึกษาในเรื่องที่สำคัญ ดังนี้

การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการบริหารจัดการองค์กรและองค์ประกอบเชิงนโยบายของศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมตามอัครยาชัย

- ลักษณะโครงสร้างขององค์กรซึ่งประกอบไปด้วย กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ ภารกิจ วิสัยทัศน์เป้าหมายขององค์กร แผนงานและกิจกรรม
- รูปแบบองค์กร
- โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร
- สถานภาพปัจจุบันขององค์กร

การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการตลาด การวิเคราะห์จะมีหัวข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

- สภาพตลาดทั่วไป
- การวิเคราะห์ SWOT องค์กร

การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการเงิน ศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปนี้การศึกษา

- โครงสร้างด้านการลงทุน
- แหล่งที่มาของเงินทุน
- การระดมทุน

ความเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์การพิจารณาความสามารถขององค์กรในอันที่จะให้ผลกำไรต่อสังคมโดยส่วนรวม ในด้านทุนทางสังคมและวัฒนธรรม

1.6.1.3 ผลจากการศึกษาจะนำมาสรุปความเป็นไปได้ ในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัครยาชัย : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยจัดทำแบบจำลองแนวทางในการบริหารจัดการองค์กร ดังนี้คือ

- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการบริหารการจัดการองค์กรและองค์ประกอบเชิงนโยบายของศูนย์ ฯ
- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการตลาด
- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านการเงิน
- การศึกษาความเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์

คือ นายดิเรก กิ่งนอก และ นายสำรวย เย็นเฉื่อย
 องค์กรตัวอย่าง ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 แห่ง
 คือ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัดไชยศรี
 บ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น
 โฮงมูนมังเมืองขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
 สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นอกจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ศึกษาได้คัดเลือกองค์กรตัวอย่างที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรม ที่มีแนวคิด รูปแบบ และวิธีการบริหารที่มีการดำเนินงานต่อเนื่อง มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากสังคม คือโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จ. เชียงใหม่ ซึ่งเริ่มเปิดดำเนินงานอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2543 ปัจจุบันมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง มีผู้เรียนผ่านไปแล้วหลายรุ่นรวมจำนวนได้มากกว่า 200 คน วิชาที่เปิดสอนแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ได้ทั้งสิ้น 21 วิชา เช่น ภาษาล้านนา การทำโคม ตัดตุ่ง จักสาน ทอผ้า งานปั้น แกะสลัก วาดรูป ฯลฯ รูปแบบลักษณะและกระบวนการที่ใช้มีทิศทางที่เน้นไปเรื่องของศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความรู้ความเข้าใจคุณค่าทางด้านความงามของศิลปะและวัฒนธรรม รูปแบบลักษณะของศิลปะ กระบวนการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมที่จะนำไปถึงคุณค่าของศิลปะที่มีความสัมพันธ์กับวิถีและชีวิตความเป็นจริงของสังคม ชุมชนอีสาน จนนำไปสู่ความหลากหลายและคุณภาพในให้ความหมาย การตีความ ในการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
2. ทราบถึงความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการ และปัจจัยในการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอรรถศาสตร์ โดยใช้ฐานคิดทางวัฒนธรรมมาเป็นหลักนำในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นอีสาน
3. ผลจากการศึกษาจะเป็นองค์ประกอบและแนวทางที่สำคัญ สำหรับองค์กรและหน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรม ที่จะพัฒนาบทบาทไปสู่ศูนย์การศึกษาตามอรรถศาสตร์ด้านศิลปะวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับท้องถิ่น อันสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

